

Gierzwaluw bij Breskens op 3 mei 2008.
Foto: Thomas Luiten

Recente rapporten

Het nieuwe broedvogelrapport (2006) is uit en inmiddels verzonden aan eenieder die in 2006 heeft meegewerkt aan het Meetnet Broedvogels. Heeft u er geen ontvangen, maar meent u er wel recht op te hebben, neem dan even contact op met Joost van Bruggen. Extra exemplaren kunnen verkregen worden door € 15,- over te maken op giro 2905988 t.n.v. SOVON, onder vermelding van MON 2008/01-Broedvogels 2006.

Recente onderzoeksrapporten:

- Willems E., Ottens H.-J. & Teunissen W. 2008. **Veldleeuweriken in intensief en extensief gebruikt agrarisch gebied. Tussenstand 2007.** Onderzoeksrapport 2008/02.
- van Manen W. & Sierdsema H. 2006. **Wespendieven in Gelderland.** Onderzoeksrapport 2008/06.

Recente informatierapport:

- Schoppers J. & Koffijberg K. 2008. **De Kwartelkoning in Nederland in 2007.** Informatierapport 2008/04.

Recente inventarisatie rapporten:

- Kleefstra R. & de Boer P. 2007. **Broedvogelmonitoring in het Lauwersmeer in 2007.** Inventarisatie rapport 2007/19.
- van Manen W. 2007. **Broedvogels van Arkemheen in 2007.** Inventarisatie rapport 2007/57.
- Hasper H. & Jager K. 2008. **Broedvogels van Boswachterij Gees in 2007.** Inventarisatie rapport 2008/02.
- Majoor E., de Boer V. & van Diermen J. 2008. **Broedvogels in de Gelderse Poort. Trends vanaf 1990 en recente ontwikkeling 2001-2007.** Inventarisatie rapport 2008/03.
- Slaterus R. 2008. **Broedvogels van de Noordwijkse Noordduinen in 2007.** Inventarisatie rapport 2008/04.
- Slaterus R. 2008a. **Broedvogels van Berkheide in 2007.** Inventarisatie rapport 2008/05.
- Slaterus R. 2008b. **Broedvogels van Coepelduinen in 2007.** Inventarisatie rapport 2008/06.

De meeste van deze rapporten zijn als PDF op de SOVON-site te downloaden.

Voorjaars trek 2008: effecten van oostenwind?

Trektellers hopen in het voorjaar altijd op een periode met straffe oostenwinden. Wanneer de wind tijdens de terugtrek naar de broedgebieden een tijdlang in de hoek tussen NO en ZO zit, komen trekbanen meer westelijk te liggen. Dat is goed te merken bij soorten waarvan de hoofdmoot normaliter ten oosten van ons land passeert. Een bijkomend voordeel is dat de wind, tenminste wanneer hij een noordoostelijke tot oostelijke component heeft, de trek naar de onderste luchtlagen drukt, en daarmee beter zichtbaar maakt voor de trektellers. De in ons land zo gangbare zuidwestenwinden vormen in het najaar tegenwind voor trekvogels (met lage trek tot gevolg), maar in het voorjaar juist meewind (hoge trek). Hoe zat dat in voorjaar 2008?

Late oostenwinden

Gewoonlijk staat de wind in elke maand wel een tijdlang uit het oosten. Voorjaar 2008 was dat echter pas laat het geval. Tussen half februari en half april ging het om welgeteld zeven dagen, sterk verdeeld en zonder aangesloten perioden. Van 16-23 april stond er echter een circulatie die langzaam van NO naar ZO draaide, en op 3 mei zette een periode van oostenwinden in die aanhield tot en met 16 mei.

Tellingen

Op 72 telposten werden trektellingen gehouden tussen 15 februari en 15 mei. Het ging in totaal om 5694 uren. Grootleveranciers waren posten op de Strabrechtse Heide (402 teluren), Breskend (381), Loozerheide-Weert (347), Kamperhoek (338) en IJmeerdijk (331). Liefst 263 soorten en 2,7 miljoen individuen werden aan de database van www.trektellen.nl toevertrouwd. De Graspieper nam hiervan, met bijna een miljoen trekkers, 36% voor zijn rekening (!), Spreeuw, Boerenzwaluw en Kokmeeuw ieder 5-7%. Verschillende soorten die in andere voorjaren tot de talrijker trekkers behoren, zoals Kievit en Veldleeuwerik, waren dit voorjaar betrekkelijk schaars (tabel 1).

Gevarieerd roofvogelpalet

Verschillende roofvogelsoorten reageerden duidelijk op de oostenwinden. Rode Wouwen – op trek tegenwoordig schaarser dan twee decennia geleden – waren het hele seizoen al wat talrijker dan afgelopen jaren, maar kenden een opvallende piek in de tweede helft van april (max. 11 over Kamperhoek 23 april). Het is aannemelijk dat het vooral om jonge beesten gaat die nog niet tot broeden overgaan, aangezien adulte Rode Wouwen vooral in de eerste helft van het seizoen gezien worden (maart). Ook de aantallen Zwarte Wouwen waren vanaf midden april vrij hoog, maar niet zodanig dat van een echte influx sprake was (maxima van 5-6 op verschillende telposten). Een vroeg golfje Wespenspiegelen passeerde op 10 mei vooral het zuidoosten van het land (45 over Loozerheide-Weert en 37 over het AVL-terrein-Eygelshoven, overigens 91 die dag bij een eenmalige telling op de Brunsummerheide), maar was merkbaar tot in het midden van het land (28 over De Blauwe Kamer-Rhenen en 18 over De Horde-Lopik). Smaakmakers in de eerste helft van mei waren de kleine aantallen Roodpootvalken op veel telposten (max. 5 over Breskens en Kamperhoek op 8 resp. 9 mei). Voor Nederland ongehoorde

Trektellers bij Breskens op 30 april 2008. Foto: Gerard Troost

Samenwerking Stichting Veldonderzoek Flora en Fauna en Stichting Natuurinformatie

Tabel 1. Gemiddeld aantal trekkers per 100 teluren in de periode 15 februari-15 mei op Nederlandse trekposten voor 2003-07 (18.438 teluren) en 2008 (5694 teluren).

	2003-07	2008
Wespendief	0,9	6,4
Zwarte Wouw	1,8	2,9
Rode Wouw	1,4	2,5
Buizerd	44,1	38,0
Visarend	1,6	2,7
Roodpootvalk	0,2	1,1
Kievit	1950,8	436,6
Gierzwaluw	777,0	996,5
Veldleeuwerik	222,5	62,3
Oeverzwaluw	134,8	243,2
Boerenzwaluw	1486,3	2667,7
Graspieper	11.666,5	16.739,6
Kauw	565,8	556,2
Vink	1046,8	1117,3
Rietgors	209,1	91,8
alle soorten	45.398,3	46.826,8

aantallen bleven pleisteren in het noordoosten van het land (dagenlang rond de 30 in Fochteloërveen). Grauwe Kiekendieven en Visarenden werden eveneens heel wat keren onderschept, terwijl de late golf van Smellekens eind april en begin mei zoals gebruikelijk vooral de stuwingspunten langs de kust aandeed.

Keerzijde van de medaille was, dat soorten die vooral in maart en de eerste helft van april doortrekken, relatief schaars waren. Dit geldt vooral voor Buizerd (geen enkele dag met echt forse aantallen) en Sperwer (een opleving half april uitgezonderd).

Zangvogels: vooral piepers en zwaluwen

Bij de zangvogels was tijdens de eerste periode van oostenwinden, half april, de massale trek van Graspiepers het meest opvallende fenomeen. Tijdens een geconcentreerde doortrekgolf werden op posten met gestuwde trek aan de kust (incl. IJsselmeer) ongetuigd aantallen gezien, zoals 100.137 langs Kamperhoek op 20 april, 267.710 langs Breskens op 22 april en aantallen van 10.000-20.000 op verschillende andere posten. In het binnenland lagen de aantallen zoals steeds vele malen lager, maar tellingen met 5242 (De Horde, 22 april), 3865 (Hoekse Sluis-Bergambacht, 22 april), 3765 (De Hamert-Bergen, 18 april) en 3072 (Oelemars Twente, 20 april) Graspiepers mogen er zijn. De massale doorkomst deed denken aan die in 2003, toen half april eveneens recordaantallen passeerden (maximaal 381.000 op 15 april).

Begin mei waren het vooral zwaluwen en Gierzwaluwen die het beeld bepaalden. Althans op Breskens, waar van 3 tot en met 8 mei o.a. 72.000 Boerenzwaluwen en 26.000

De Stichting Natuurinformatie (bekend van o.a. Waarneming.nl, de grootste natuursite van Nederland) en de Stichting VeldOnderzoek Flora en Fauna (VOFF; samenwerkingsverband van o.a. SOVON, RAVON, De Vlinderstichting en verwante organisaties, beheerder van www.telme.nl) gaan samenwerken. Deze samenwerking richt zich op de verzameling van gegevens over het voorkomen en de verspreiding van Nederlandse plant- en diersoorten. Hiertoe hebben beide partijen op 20 mei 2008 een overeenkomst ondertekend.

Hoofddoel van de samenwerking is om zoveel mogelijk mensen te interesseren en enthousiasmeren voor het doen en doorgeven van waarnemingen in de natuur. Samen willen zij dat doel bereiken door de verschillende invoerkanalen langs een gezamenlijke kwaliteitscontrole te leiden, en deze vervolgens aan te sluiten op de Nationale Databank Flora en Fauna (NDDF). De VOFF en Natuurinformatie verzamelen op die manier 90% van de actuele gegevens.

Het is de gezamenlijke wens van beide partners om deze gegevens zo goed mogelijk beschikbaar te maken en zodoende een bijdrage te leveren aan het Nederlandse natuurbeleid, -beheer en -onderzoek.

Waarnemers zullen op eenvoudige en moderne wijze gegevens in kunnen voeren in de

Gierzwaluwen passeerden (max. 17.062 'Boertjes' op 5 mei en 9663 'Giertjes' op 3 mei). De aantallen op andere stuwingspunten langs de kust waren kleiner, en in het binnenland is van zwaluwentrek traditioneel weinig te merken en moeten trekters tevreden zijn met hooguit enkele honderden per dag. De trek speelt zich hier over een breed front af en zit blijkbaar erg hoog.

Ook bij de zangvogels geldt dat soorten die vooral in het vroege voorjaar passeren dun gezaaid waren. Veldleeuwerik, Keep en Rietgors waren, een enkele uitzondering daargelaten, bijna schaars te noemen. Van terugtrek van Koolmees, Pimpelmees en Zwarte Mees, die in de voorgaande herfst relatief talrijk doortrokken (zie SOVON-Nieuws 20[4]: 9-10), werd weinig gemerkt. Dit kan een gevolg zijn van ander trekgedrag (meer oostelijke terugtrek, hogere trek tijdens meewinden, evt. meer nachttrek) dan wel grote wintersterfte.

Vele krenten

Het is hier alleen mogelijk om de meest opvallende krenten te signaleren. Bizar waren

De directeurs bezegelen de samenwerking met een handdruk. Van links naar rechts Martijn de Jong (Stichting Natuurinformatie), Henk van Alderwegen (VOFF), Jos Teeuwisse (VOFF), en Lenze Hofstee (Stichting Natuurinformatie).

NDDF. Via verschillende websites krijgen zij toegang tot gezamenlijke, gebruikersvriendelijke toepassingen waarmee ze hun kennis van de veldbiologie verder kunnen ontwikkelen. Op een nieuw gezamenlijk landelijk natuurforum kunnen waarnemers kennis en ervaringen over taxonomie, ecologie, natuuronderzoek en andere zaken delen.

De VOFF is het overkoepelend orgaan van de Particuliere Gegevensbeherende Organisaties. Stichting Natuurinformatie richt zich op informatievoorziening en ICT voor natuurorganisaties en het brede publiek, met een focus op beschikbaarheid en actualiteit.

de 3 Slangenarenden die telpost Loozerheide passeerden tussen 29 april en 8 mei, telkens verschillende individuen en de een nog mooier fotografisch vastgelegd dan de ander. Dat Breskens bij oostenwind garant staat voor spektakel, is iedereen bekend. Maar een dag als 5 mei, toen Morinelplevier, Lachstern, Bijeneter (7), Kortteenleeuwerik, Roodstuitzwaluw en Roodkopklauwier passeerden, zal de legendevorming rondom deze telpost nog krachtig voeden. Overigens waren soorten als Roodkeelpieper en Ortolaan (totaal voor Nederland 15 resp. 16 trekkers), die toch ook met oostenwinden geassocieerd worden, niet opvallend talrijker dan anders. Soorten die evenzeer tot de verbeelding spreken waren Amerikaanse Goudplevier, Arendbuizerd, IJsdruiker, Kalendarleeuwerik en Pestvogel, waarvan solitaire vogels werden gezien. Typerend genoeg voor de huidige tijd werden Zearend (7), Pontische Meeuw (59), Witwangstern (9), Reuzenstern (16) en Roodstuitzwaluw (12) vaker gezien dan Bonte Kraai (5)...

Fred Hustings, Arjan Boele & Gerard Troost